

De relatie van Willem van de Wakker met Vincent van Gogh in zijn Nuenense periode.

In aansluiting op het 1e artikel van Peter van Schaijk naar aanleiding van de vier Van de Wakkeraanwinsten in het *Vincentre*, gaat hij hier met Jan Ulijn wat dieper in op de relatie van Willem van de Wakker met Vincent van Gogh. Onze gidsen vragen ons wat er waar is van het verhaal dat de Eindhovense spoorwegtelegrafist Willem van de Wakker door Vincent eens zou zijn weggehaald tijdens werktijd uit zijn kantoor in Nuenen en wáár zou dat dan geweest zijn?

Veel spoorwegstations stonden al in Vincents tijd telegrafisch met elkaar in verbinding. Mathias Kavelaars was toen telegrafist op het station van Nuenen-Tongelre. Zie afbeelding 1; fietsgidsen tonen onze gasten de huidige situatie aldaar links vlak voor de overweg vanuit Nuenen. Kavelaars woonde echter in de Rechtestraat te Eindhoven. In de Rechtestaat woonde ook Jan Baijens, hij had daar een schildersbedrijf met winkel. Baijens die fungeerde als koerier-leverancier in verwaren en aanverwante artikelen beoefende zelf ook de schilderkunst en had goede klanten waaronder Vincent van Gogh.

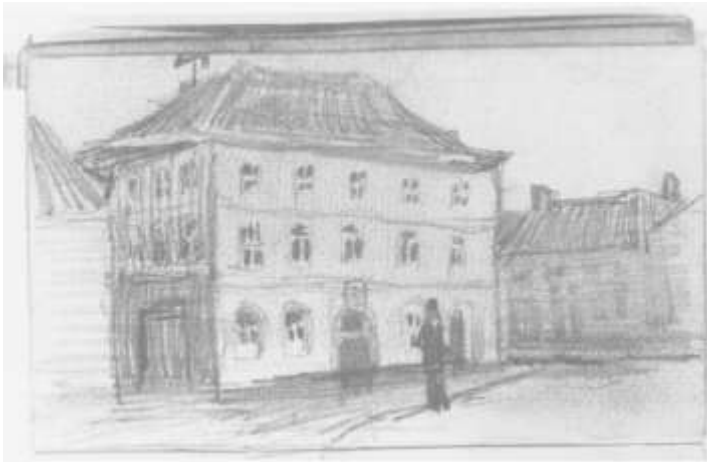

Afb. 1: Hulppostkantoor te Nuenen-

Telegrafist Kavelaars, werkzaam in Nuenen werd daar in juni 1884 vervangen door Willem van de Wakker uit Tilburg. Dat is waarschijnlijk tijdelijk geweest, want nergens in zijn dienststaat wordt vermeld dat hij in Nuenen heeft gewerkt, ook niet op het station aldaar.

Als hij verhuist naar Eindhoven, is hij daar ook telegrafist en wel in het Telegraafkantoor op de hoek van Markt en Markstraat. Dit is het Waaggebouw waarin behalve een Rijkstelegraaf ook een Tekenschool gevestigd was.

.....

Afb. 2: Telegraaf-kantoor (later Waaggebouw) op de Markt te Eindhoven (tek. Vincent van Gogh)

Het oorspronkelijke gebouw is nog getekend door Vincent (zie hiernaast afbeelding 2, overgenomen uit het boek van ton de Brouwer, p. 121). Het huidige gebouw dateert uit 1911, was een bank en nu huist er een snackfoodketen in.

Willem, die ook tekende en schilderde, ging vanaf 3 juli 1884 op kamers wonen bij de familie Stultiëns in de Rozemarijnstraat (nu Jan van Lieshoutstraat) in Eindhoven. Deze straat lag vlakbij de Rechtestraat

en dus had Jan Baijens er al snel een klant bij. Willem was lang en slank en had donker haar. Zijn grote interesses waren schilderen en muziek. Bovendien speelde hij fluit en niet onverdienstelijk piano (zie de foto in de vorige Nieuwsbrief).

Samenwerking

Vincent van Gogh maakte in die tijd veelvuldig gebruik van de diensten van drogist Jan Baijens, hij kwam er regelmatig. Op één van zijn bezoeken ziet hij werk van ene Van de Wakker dat daarheen is gebracht om ingelijst te worden. "*Stuur die man eens naar mij...*" had Vincent tegen Jantje Baijens gezegd. En dat gebeurt. Het is een bepalend moment voor verdere samenwerking tussen Willem en Vincent. Dit blijkt onder andere uit een brief van Vincent van Gogh aan zijn broer Theo, gedateerd 14 november 1884: "*Ik heb nu 3 mensen in Eindhoven die willen leren om te schilderen en wie ik leer om stillevens te schilderen*". Deze 3 mensen zijn de goudsmid Antoon Hermans, de leerlooier Anton Kerssemakers en de telegrafist Willem van de Wakker.

Willem was op kamers bij de kleermaker Jan Stultiëns en Vincent kwam zo af en toe Willem daar opzoeken. "De overlevering verhaalt dat hij een lila stof met oranje stippen had die onverkoopbaar bleek. Willem raadde zijn hospes aan om het voor het raam te presenteren als Vincent van Gogh zou langskomen. Hij dacht dat die wel interesse zou hebben," aldus Peter Nagelkerke in "Vincent van Gogh en zijn financiën" (juli 2012).
.....

Dat bleek het geval. In brieven naar broer Theo in Parijs schreef Vincent dat hij zich, voor 35 gulden, een kostuum had laten aanmeten. "Dat was best veel geld, want Vincents maandelijkse toelage van Theo varieerde van vijftig tot honderd gulden" (Peter Nagelkerke). Het is bekend dat een wevers- of arbeidersgezin met zeven kinderen in die tijd moest leven van zeven gulden vijftig per week.

Net vóór zijn overlijden vertelt Willem zijn herinneringen aan Vincent van Gogh door aan Mr. Benno J. Stokvis. Deze publiceerde het verhaal in het tijdschrift *Opgang*, op 1 januari 1927. Hierin vertelt van de Wakker interessante anekdotes over het schilderij *De Aardappeleters*. Zo loopt Vincent op een avond, na de hele dag geschilderd te hebben, langs het huisje van familie De Groot. Hij schildert daar vaak en stapt er naar binnen om te rusten. Het gezin zat juist onder de lamp bij elkaar en begon te eten. Spontaan heeft Vincent toen doek, penseel en palet genomen en begon de groep te schilderen. Uit dezelfde bron citeert Ton de Brouwer (p. 117, hier samengevat): *"Vincent vond dat zijn leerling Willem niet genoeg vorderingen maakte en wilde daarom op een goede dag met hem gaan schilderen. Vincent wist deze baas te overtuigen dat Willem voor dit doel vrijaf moest krijgen, hetgeen geschiedde en de baas nam Willem's werk over die middag"*.

Anekdote

Laten we aannemen dat dit echt gebeurd is: wáár dan wel? Op het telegraafkantoor van Eindhoven, waar Willem van de Wakker woonde vanaf 3 juli 1884 en waar hij ook gestationeerd was (zie afbeelding 2) of in de korte periode dat hij een collega verving, namelijk in de maand juni 1884 (zie het artikel van Peter van Schaijk in de vorige Nieuwsbrief)? We zullen het nooit zeker weten. Stel dat het in Nuenen was, dan zeker niet op Berg 6, het witte huis. Hier was, zo weten we nu, pas vanaf 1899 een klein postkantoor. Jack van Hoek (2) beeldt wel dit fraaie huis af en vermeldt - onjuist! - dat daar het telegraafkantoor van Nuenen gevestigd was, maar dat was dus op Eeneind (zie afbeelding 1) bij het voormalige station van Nuenen-Tongelre. Met dit verhaal zitten de Vincentre-gidsen, als zij dit willen vertellen, safe. Deze anekdote zegt in elk geval veel over de gedrevenheid van Vincent van Gogh.

Tot slot. Jacques van Hoek oppert terecht: waarom zijn de twee overlijdenstelegrammen van vader Van Gogh, dd. 27 maart 1885, juist vanuit Eindhoven gestuurd en niet vanuit Nuenen-Eeneind, waar toch zo'n kantoor

was dat weliswaar onder Eindhoven viel? Misschien kwam dat door de korte communicatielijntje tussen Vincent en zijn leerling/schildersvriend. Een andere reden kan zijn dat alleen Eindhoven een Rijkstelegraaf had en mocht telegraferen met Frankrijk, blijkens een overeenkomst tussen die twee landen. Hoe dan ook, dank zij de goede relatie en samenwerking tussen Vincent en Willem, heeft het Vincentre nu 4 echte 'Van de Wakkers' die er mogen wezen.

Peter van Schaijk, Nijmegen en Jan Ulijn, Nuenen

Lijst van afbeeldingen

1. Ansichtkaart van Hulppostkantoor in Nuenen-Station (15 okt 1907) dat in de tijd van Willem van de Wakker en Vincent van Gogh telegraafkantoor was.
2. Telegraafkantoor Markt, Eindhoven, de thuisbasis Van Willem van de Wakker vanwaar ook Vincents telegrammen over de dood van Vader van Gogh werden verstuurd, zoals getekend door Van Gogh. Zie zijn schetsboekje H838 in de Brouwer, 1984 (p. 121).

Bronnen

1. Ton de Brouwer: *Van Gogh en Nuenen*, Venlo 1984 (p. 117 en p. 121).
2. Jack van Hoek: Willem van de Wakker en het Nuenense telegraafkantoor, in: *Ik voel mij thuis daar: opstellen over het leven en werk van Vincent van Gogh in Nuenen*, Heemkundekring De Drijehornick Nuenen 2003 (pp. 43-50).
3. Peter van Schayk: Willem van de Wakker en Vincent van Gogh: Nuenen waar hun wegen kruisen, in: *Bulletin In Paradisum*, jaargang 22, nummer 2 zomer 2013 (pp.8-13).